

dr. sc. Mateusz-Milan Stanojević, red. prof.

Sveučilište u Zagrebu Filozofski fakultet

Ivana Lučića 3

10000 Zagreb

Hrvatska

mmstanoje@ffzg.unizg.hr

Recenzija znanstvene monografije *Model indeksiranja događaja i razumevanje diskursa*
autora doc dr. sc. Vladimira Figara

Znanstvena monografija doc. dr. sc. Vladimira Figara pod naslovom *Model indeksiranja događaja i razumevanje diskursa* napisana je na ukupno 227 strana, a sastoji se od šest poglavlja i to: *Uvod, Shema, scenario i okviri, Razumevanje diskursa i konstrukcija situacionih modela, Kratak pregled nekih od najznačajnijih pristupa u proučavanju situacionih modela, Model indeksiranja događaja te Izgradnja situacionog modela i indeksiranje relevantnih dimenzija prilikom prevođenja narativnog teksta sa srpskog na engleski*. Nakon toga slijede reference s ukupno 237 pozicija literature. Monografija je popraćena sa šesnaest tablica i sedam slika.

Cilj je monografije pokazati na koji se način značenje u diskursa konstruira i to iz psiholingvističke perspektive. Autor se zalaže za pogled prema kojem površinska struktura teksta nije ključna za konstruiranje značenja, već se konstruiranje značenja temelji na izgradnji mentalnih reprezentacija situacija koje proizlaze iz tekstualnih informacija. To znači da je način prikaza informacija u tekstu ključan, a njega autor dijeli na dimenzije konstruirane situacije, te u istraživačkom dijelu monografije pokazuje važnost pojedinih dimenzija (i načina njihova konstruiranja) na stvaranje situacijskih modela pri prijevodu sa srpskog na engleski. S obzirom na navedeno, autoru predstavlja novi, modificirani, situacijski model, koji ne samo da opisuje procese konstruiranja značenja na način koji je realističniji od prethodnih modela, nego daje i smjernice za njegovu primjenu i operacionalizaciju u kasnijim istraživanjima.

Kako bi se postigao navedeni cilj, Figar u prvom dijelu monografije daje dobro strukturiran pregled polazišta svog teorijskog pristupa, drugih pristupa obrade diskursa, kao i pregled suvremenih istraživanja koja su dovela do najnovijeg shvaćanja modela indeksiranja događaja. Drugo poglavlje, *Shema, scenario i okviri* nudi pregled temeljnih teorijskih konstrukata koji su klasici kognitivne lingvistike, a zapravo su polazište za razvoj pojma

mentalnih modela. Treće poglavlje, *Razumevanje diskursa i konstrukcija situacionih modela*, predstavlja temeljne značajke situacijskih modela. Riječ je o pogledu koji je u osnovi kognitivnolingvistički jer se temelji na tome da se dokida razlika između percepcije, kognitivnog modeliranja i jezičnog znanja. Zajedno se prikazuju i modeliraju elementi koji se odnose na percepciju, kognitivne mehanizme segmentacije događaja i utjecaj prethodnog znanja (o svijetu), ali i osnovni mehanizmi poznavanja jezika, od žanra preko leksičkih elemenata do načina integracije rečenica u diskurs. Poglavlje završava pregledom istraživanja u kojima se opisuje potencijalna važnost situacijskih modela za opis procesa prevođenja, čemu će se autor vratiti u istraživačkom dijelu monografije.

Četvrto poglavlje daje autorov osvrt na najznačajnije pristupe u proučavanju situacijskih modela, i to: model konstrukcije i integracije, model izgradnje strukture, model uronjenog promatrača te model višestrukih izvora dinamičke fluktuacije u razumijevanju i formiranju mentalnih reprezentacija tijekom čitanja. Svi oni daju teorijske uvide potrebne za peto poglavlje, gdje se Figar detaljnije bavi modelom indeksiranja događaja. Nakon predstavljanja najranije inačice modela, opisuju se noviji razvoji, a na kraju se daje i detaljni opis situacijskih dimenzija modela. Kroz sva navedena poglavlja detaljno se prikazuju uvidi dobiveni novijim istraživanjima, od kojih su neka istraživanja i samog autora. Usto, ne zanemaruju se i istraživanja nastala u Srbiji i regiji (Antović, Đurović, Filipović Đurđević, Silaški, Stamenković, Stanojević), što je posebno vrijedno.

U drugom dijelu monografije (poglavlje *Izgradnja situacionog modela i indeksiranje relevantnih dimenzija prilikom prevođenja narativnog teksta sa srpskog na engleski*) autor predstavlja rezultate vlastitog istraživanja u kojem predstavlja modificirani model indeksiranja događaja koji se primjenjuje na prijevod sa srpskog na engleski.

Na tehničkoj razini, sadržaj i struktura rukopisa sasvim su primjereni njegovoj svrsi. Knjiga je podijeljena u jasna poglavlja i potpoglavlja, literatura se citira na odgovarajući način, a sva citirana literatura navodi se na kraju rada. Monografija je pisana jasno, koristeći se odgovarajućim jezikom i stilom. Stoga će biti od pomoći ne samo uskoj stručnoj javnosti nego će je moći čitati i studenti različitih razina studija.

Ukupno gledajući, ova monografija nudi jasne teorijske, metodološki i praktični znanstvene doprinose. Riječ je o monografiji koja je utemeljena na suvremenoj literaturi i suvremenom pogledu na diskurs i njegovo konstruiranje iz psiholingvističke perspektive. Djelo se bavi specijaliziranom temom, ali je ono jasno situirano u širi kontekst kognitivne lingvistike i njezinih različitih pravaca, te je stoga sasvim u skladu s pogledima koji diskurs promatraju iz kvalitativne diskursne, a ne nužno psiholingvističke perspektive. S tim u vezi, monografija nudi i potencijalni korak prema operacionalizaciji elemenata koji se do sada sagledavaju uglavnom kvalitativno. Koriste se i najnovije metode statističke obrade (npr. neuronske

mreže) koje se izrazito rijetko koriste u regiji, što je također velik doprinos. Važno je naglasiti da statistika ne zamagljuje temeljni doprinos, tj. da se koristi kao pomoć pri opisu rezultata, a nije sama sebi svrha. Na specifičnijoj razini, doprinos je vidljiv i u razvoju i dopuni situacijskog modela, jer se uz njegove postojeće dimenzije (vrijeme, prostor, trajanje, kauzalnost, ciljevi, sudionici, predmeti) dodaje i nova dimenzija modalnosti. Također, nudi se jasan način kvantifikacije diskontinuiteta, koji omogućuje njihovu statističku obradu. Nadalje, pokazuje se da su upravo ti diskontinuiteti (procijenjeni na ljestvicama koje je predložio autor) ključni za predviđanje pogrešaka pri prevođenju sa srpskog na engleski. Stoga je jasan specifičan doprinos ove knjige u tome da nudi navedeni novi modificirani model konstruiranja događaja, pokazuje važnost pojedinih dimenzija za aktivnost prevođenja, kod koje je konstruiranje značenja ključno, kao i da na metodološkoj razini operacionalizira kako točno procijeniti pojedini diskontinuitet.

Uzevši u obzir sve navedeno, smatram da je riječ o izrazito vrijednom doprinosu lingvistici u Srbiji, ali i regiji, te smatram da je riječ o monografiji od nacionalnog značaja. Stoga predlažem da se rukopis odobri za tiskanje u postojećem obliku.



dr. sc. Mateusz-Milan Stanojević, red. prof.

Sveučilište u Zagrebu Filozofski fakultet

Zagreb, 2. srpnja 2026.